

Ifj. Korhecz Tamás

· UNION Egyetem, Belgrád,
· Dr. Lazar Vrkatić Jogi és Üzleti Tanulmányok Kara, Újvidék
· Magyar Nemzeti Tanács
· korhecz@tippnet.rs

TUDÓSKÉPZÉS ÉS KUTATÁS A SZABADKAI ÁLLAMI EGYETEMEN – VÍZIÓ

*Education of Scholars and Research at the State-owned
University in Subotica – Visions*

*Edukacija naučnika i istraživanje
na Subotičkom državnom univerzitetu – vizija*

A Szabadkai Állami Egyetem létrehozásának a gondolata sokadszor vált a vajdasági magyar tudományos, politikai és közéleti párbeszéd részévé. Jogosan tehető fel a kérdés, mi-
ben és mennyiben más és reménytelibb a mostani, a Magyar Nemzeti Tanács szárnyai alatt
zajló próbálkozás az eddigi csúfosan elvetélt kísérletekhez képest? Két dologban minden-
képpen. Először is, mára hatalmas tapasztalati tőke halmozódott fel a régiókban egye-
temalapítás dolgában, ennek az ismeretanyagának az alapos elemzése körvonalazhat egy
olyan tervezetet, amely versenyképes, fenntartható és újszerű lehet. Másodszor, megjelent
az az új szinergia, amely a Magyar Nemzeti Tanács nagyszabású programjait jellemzi. Az
elmúlt három év arról tanúskodik, hogy az MNT képes volt arra, hogy szakmailag magas
színvonalon, közösségileg fontos fejlesztési programokat fogalmazzon meg, és ehhez szé-
les körű, tervezhető és folyamatos politikai és költségvetési támogatást biztosítson itthon
és Magyarországon egyaránt. Az egyetemalapítás szakmai előkészítése során kiemelten
kezelt kérdés volt annak vizionálása, hogy miként válhatna az új intézmény a magyar tu-
dósképzés motorjává, valamint hogy mely tudományterületeken folytathatna hiánypótló és
versenyképes kutatói tevékenységet. A következő tanulmány ezekre a kérdésekre felkínált
válaszlehetőségeket ismerteti.

Kulcsszavak: Szabadka, egyetemalapítás, intézményintegráció, többnyelvűség

1. BEVEZETŐ

Szabadka Vajdaság második legnépesebb városa, a városban és a hozzá tar-
tozó településeken ötvenezer magyar ember él, a város a vajdasági magyarok
oktatási, kulturális és politikai központja. A felsőoktatásnak közel másfél év-
százados hagyománya van Szabadkán, ma három állami alapítású, önálló egye-

temi kar és két szakfőiskola székhelye, amelyeken több ezer egyetemi hallgató tanul. Ennek ellenére nem egyetemi város, hiszen a nevezett karok az Újvidéki Egyetem részét képezik. A múltban többször is megfogalmazódott egy szabadkai székhelyű egyetem alapításának ötlete és szükségessége. Utoljára az elmúlt évtized első felében konkrét kezdeményezés és projektum formájában fogalmazódott meg az elképzelés, úgy mint Szabadkai Multietnikus Egyetem, amelyet a szabadkai városi képviselők 2004-ben határozattal is támogattak.¹ A kezdeményezés csendesen halt meg, kialudt anélkül, hogy részletesebb tervezet, megvalósíthatósági tanulmány készült volna a témában. Sőt mi több, az egyetemalapítás kérdését a szakma és a politikum meg sem tárgyalta érdemben.² Ilyen előzmények után, 2012 őszén került a téma újra napirendre, ezúttal a Magyar Nemzeti Tanács részéről. A 2010 októberében elfogadott Oktatásfejlesztési Stratégiánk felsőoktatási programjainak a végrehajtása során számos olyan tapasztalat birtokába kerültünk, amelyek egyértelműen arra sarkalltak bennünket, hogy ismételten foglalkozzunk a szabadkai magyar egyetem kérdéssel.³ Már ebben az évben egy tudományos konferencián megfogalmaztam és a nyilvánosság elé tártam azokat az alapvetéseket, amelyek a jövőbeni szabadkai, magyarul oktató egyetemet körvonalazzák. Ezt követően a Magyar Nemzeti Tanács döntést hozott arról, hogy 2013 végéig, egy szakértői munkacsoport közreműködésével, elkészít egy alapos, multidiszciplináris megvalósíthatósági tanulmányt, amely szakmai-tudományos alapon vizsgálja meg a szabadkai egyetem indokoltságát, megalapozottságát és fenntarthatóságát. Ezen megvalósíthatósági tanulmány képezhetné az alapját azoknak a szakpolitikai, nemzetpolitikai és pártpolitikai egyeztetéseknek, amelyek az egyetemalapításhoz vezethetnének. Az elmúlt időszakban sokan és sokat dolgoztak az ügyön, értékes vizsgálódások, elemzések, felmérések készültek, így mára új perspektívából vizsgálhatjuk meg a kérdést. Talán kicsit furcsán hangzik, de sok szempontból szerencse, hogy a 2004-es kezdeményezés akkor csírájában megbukott. Mára érettebben, hasznos tapasztalatokkal felvértezve, nagyobb szakmai és politikai érdekérvényesítő képesség birtokában láthatunk hozzá ennek a páratlanul jelentős projektnek a tervezéséhez és esetleges megvalósításához. Elég ha belegondolunk abba, hogy a Magyar Nemzeti Tanács megnövelt demokratikus legitimitással

¹ MIHÁLYI Katalin: Magyar egyetem? Multietnikus egyetem? *Magyar Szó*, 2010. január 14.

² MIHÁLYI Katalin: Magyar egyetem? Multietnikus egyetem? (3) *Magyar Szó*, 2010. január 20.

³ Programjaink keretében, immár három generáció esetében felmértük az összes, érettségi előtt álló magyarul tanuló középiskolás továbbtanulási szándékait. Az eredmények arról tanúskodnak, hogy a továbbtanulók több mint harmada Magyarországon szeretne továbbtanulni, a döntés oka pedig az esetek többségében az anyanyelven történő hazai továbbtanulás lehetőségének a hiánya.

és kapacitással több olyan felsőoktatási programot és fejlesztést valósított meg az elmúlt két évben, amelyek szervesen kapcsolódhatnak a Szabadkai Állami Egyetem elképzeléséhez. Az sem mellékes, hogy ma már rendelkezünk azzal a felbecsülhetetlen tapasztalati tőkével, amelyet a Kárpát-medencei magyar egyetemek megalapítása és működése teremtett az elmúlt egy évtizedben.

Az átfogó megvalósíthatósági tanulmányt még nem áll módunkban bemutatni, ezen rövid írás viszont már merít azokból a kutatási eredményekből, amelyek az elmúlt időszakban munkacsoportban születtek. Írásom első részében a Szabadkai Állami Egyetemmel kapcsolatos alapvetéseimet ismertetem, amelyek részben csiszolódtak, módosultak az újabb ismeretek tükrében. A második részben ismertetem azokat a reakciókat, amelyek az egyetemalapítás kezdeményezése kapcsán születtek, ennek keretében pedig kivonatossan ismertetem az egyetem jövődó potenciális oktatóinak eddigi reakcióit. Az írás harmadik részében röviden arról szólok, hogy az eddigi ismeretek birtokában milyen új lehetőségeket teremtene a Szabadkai Állami Egyetem megalapítása a tudósképzés és a tudományos kutatások terén.

2. AZ EGYETEMALAPÍTÁS ALAPVETÉSEI

2.1. Státus – szerkezeti felépítés – alapítás

A Szabadkai Állami Egyetem (a továbbiakban SZÁE) a szerbiai tételes jog szerint megalapított, akkreditált, bejegyzett, működtetett és finanszírozott intézmény, alapítója az állam képviselőjében és nevében a Szerb Kormány lenne. Felmerül annak törvényes lehetősége is – az alapítás pillanatától, vagy egy későbbi időponttól –, hogy a kormány mellett az egyetem társalapítója legyen az MNT is. Mint állami alapítású egyetem, az intézmény rendszeres normatív költségvetési támogatásban részesülne, ami elsősorban az oktatók és a kisegítő személyzet alapbéreinek a szavatolását és gyakorlati biztosítását jelentené. Ebben a státusban a SZÁE-nek minden évben lennének az állami költségvetés által finanszírozott hallgatói is. A SZÁE megalapítását egy kétoldalú magyar–szerb államközi szerződés is elősegíthetné és jogilag-politikailag megalapozhatná. Egy ilyen keretmegállapodás jelentősen elősegíthetné az egyetemalapítási kormányhatározat meghozatalát, valamint a költségvetési támogatások folyamatos biztosítását.

A SZÁE alapító határozata és statútuma egyaránt szavatolná, hogy az egyetem keretében megvalósuló összes képzés, induló szakirány magyar nyelven is megvalósuljon. A magyar nyelvű csoportok kötelező megléte azonban nem zárná ki egyrészt azt, hogy a magyar nyelvű csoportokkal párhuzamosan szerb nyelvű csoportok is induljanak, valamint azt sem, hogy a magyar nyelvű csoportok hallgatói tanulójaik során egyes kurzusokat szerb vagy esetleg angol

nyelven hallgassák.⁴ Természetesen ezeket a kérdéseket részletesen az akkreditált képzési programok szabályoznák az akkreditációs és engedélyezési folyamat keretében. Az egyetemi adminisztráció belső működési és munkanyelve egyenrangúan a magyar és a szerb lenne.

A jelenlegi elképzelések szerint a SZÁE integrált egyetemként működne (Szerbiában a Novi Pazar-i Állami Egyetem az egyetlen ilyen állami alapítású felsőoktatási intézmény), ami azt jelentené, hogy nem lennének önálló, jogi személyiséggel rendelkező egyetemi karai. Ez a megoldás a kis létszámú oktatóval és hallgatóval működő egyetem esetében kifejezett előnyt jelentene. Az önálló egyetem státusához a SZÁE-nek három különböző tudományterületen legalább három alap-, három mester- és három doktori képzést kellene akkreditálnia és elindítania. A képzések többsége Szabadkán folyna, de az agrártudományi képzések helyszíne (kihelyezett képzés formájában) Zenta lenne.

2.2. Intézményi háttér – hallgatók

A SZÁE új egyetem lenne, de az elképzeléseink szerint az új intézménybe három jelenlegi felsőoktatási intézmény integrálódna, testületileg, szellemi és anyagi tőkéjével együtt. A három intézmény a szabadkai Műszaki Szakfőiskola, az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kara, valamint a Corvinus Egyetem Kertészettudományi Kar zentai kihelyezett képzési központja. A három intézmény akkreditált képzéseit, jelenlegi hallgatóit a SZÁE mint a nevezett intézmény jogutódja, már az első tanévtől kezdve átvonná. Az integráció folyamatát megbeszélések, tárgyalások, egyeztetések előznék meg, egyrészt az MNT, illetve a SZÁE megalapítást koordináló újonnan létrehozandó testület – alapítvány, másfelől pedig az integrálandó intézmények igazgatási szervei között. Az integráció előfeltétele, hogy azt a jogszabályokkal összhangban támogassák az integrálandó intézmények igazgatási szervei, illetve az intézmények jelenlegi alapítói.

A SZÁE-be integrálandó három felsőoktatási intézménynek jelenleg körülbelül 1200 hallgatója van, ebből közel 1000 magyarul tanul. A szakirányok bővítésével, új szakok indításával a Magyarországon továbbtanuló évi kb. 350 hallgatóból (TAKÁCS–KINCSES 2013: 253) óvatos becslés alapján is legalább 150–200 választaná a SZÁE-t, és ezzel itthon maradna⁵ (GÖDRI 2005: 69–131).

⁴ A 2012-ben közzétett munkahelyi hirdetések 55%-a megkövetelte a felsőoktatási diplomát, valamint 72%-uk az angol nyelvtudást is kérte. Forrás: <http://www.infostud.com/za-medije/zaposljavanje/Trziste-rada-bez-znacajnih-promenatokom-2012/44573/>

⁵ A vonatkozó elemzések szerint a Magyarországon tanuló külföldi magyaroknak csak fele tér vissza szülőföldjére.

Ez csak a három- és négyéves alapképzéseket figyelembe véve négy naptári év alatt újabb 600–800 egyetemi hallgatót jelenthetne a SZÁE-n. Ehhez hozzá kellene számítani azokat a hallgatókat, akik a magyarul megnyitandó új szakirányok hatására nem az Újvidéki Egyetemen, hanem a SZÁE-n kezdenék meg a tanulmányaikat. Az ő számukat éves szinten 200–300-ra becsüljük. Négyéves felfutási idő alatt ez további 1000 hallgatót jelenthetne. A fentieket figyelembe véve arra számíthatunk, hogy az indulást követően, négy éven belül a SZÁE-nek legalább háromezer hallgatója lehetne. Ehhez a számhoz kell hozzáadni az újonnan induló mester- és doktori képzésben részt vevő hallgatókat.

2.3. Oktatói erőforrások, oktatói módszerek

Az oktatói bázis alapját a három integrálandó intézményben jelenleg foglalkoztatott oktatók képeznék. 2013 utolsó negyedévében ebben a három intézményben, főállásban, mintegy 45–50 minősített (doktori fokozattal) oktató dolgozik. A doktorátussal rendelkező oktatók mellett a nevezett felsőoktatási intézményekben további 20–30 junior oktató (tanársegéd) dolgozik. A meglévő oktatói bázist több forrásból, fokozatosan szeretnénk kiegészíteni. Elsőként azokra számítunk, akik jelenleg doktori képzésben vesznek részt Magyarországon és Szerbiában, illetve harmadik országban, és egy-két éven belül doktori tudományos fokozatot szereznek. Többségük a sikeres doktorálás után nem számíthat gyorsan egyetemi oktatói kinevezésre, ezért számukra vonzó karrierlehetőséget jelenthetne a SZÁE-n az oktatói állás – kinevezés. Másodszor, számítunk azokra a Magyarországon élő és dolgozó szerb állampolgárookra, akik már most doktorátussal és oktatói kinevezéssel rendelkeznek Magyarországon, de emellett érdekeltek lennének abban, hogy munkát vállaljanak a SZÁE-n. Esetükben a blokkosított órák jelentenék a megoldást. Ugyancsak számítunk azokra a tudományos doktori fokozattal rendelkező, Vajdaságban élő magyar értelmiségiekre is, akik jelenleg nem dolgoznak a felsőoktatásban, de készek lennének munkát vállalni a SZÁE-n. Végül, de nem utolsósorban olyan egyetemi oktatókra is számítunk, akik már most is egyetemi oktatóként dolgoznak valamelyik állami vagy magán felsőoktatási intézményben. Ez utóbbi csoport tagjainak többsége valószínűleg nem fordítana háttal jelenlegi munkahelyének, de sokan valószínűleg szívesen vállalnának tiszteletdíjas megbízatást a SZÁE-n. Óvatos becslések szerint is, a fent megnevezett négy forrásból már a működés első két-három évében legalább 50–60 minősített, doktorátussal rendelkező egyetemi oktatóra számíthatunk. A jelenlegi számítások szerint a SZÁE-nek a sikeres akkreditációhoz 120–140 főállású egyetemi oktatóra (docens, rendkívüli tanár és rendes tanár) lenne szüksége. Itt jegyezzük meg, hogy a SZÁE meghatározó módon a vajdasági magyar közösség szellemi potenciáljára építő intézmény lenne, és

alapvetéseink részét képezi, hogy a SZÁE ne legyen a magyarországi egyetemek kihelyezett képzések színtere, ahol a magyarországi intézmények saját oktatói potenciáljait és programjait exportálnák a Vajdaságba. Ezzel szemben természetesen kívánatosak és támogatandók lennének olyan képzések, amelyeket a SZÁE magyarországi felsőoktatási intézményekkel együttműködve valósítana meg, de elsősorban saját oktatói potenciáljaira hagyatkozva.

A SZÁE működő alapokra épülne, de a szakirányok többsége esetében teljesen új intézmény lenne. Ez lehetővé teszi új, korszerű oktatási módszerek bevezetését. Egyrészt az informatika segítségével korszerű hallgatói nyilvántartást, vizsgabejelentési rendszert lehetne működtetni, amelyet a távoktatás és az e-learning módszereinek a széles körű alkalmazása egészíthetne ki. Ugyancsak széleskörűen alkalmazásra kerülnének az elektronikus könyvtár és az elektronikus szakfolyóirattár. Ezek mellett, a korszerű internet alapú alkalmazások segítségével (videokonferencia stb.) külföldön élő elismert egyetemi tanáraink kapcsolódhatnak be az oktatásba interaktív módon.

2.4. Szakirányok – régi és új képzési profilok

A SZÁE-re vonatkozó alapvetések egyik legsarkalatosabb pontja a képzési szakok meghatározása. Ezek definiálása nagymértékben meghatározza a projekt sikerét és fenntarthatóságát. Ennek során figyelembe kell vennünk az integrálandó intézmények jelenlegi kínálatát, a potenciális hallgatók igényeit és preferenciáit, a térség munkaerő-piaci szükségleteit, a konkurens egyetemek kínálatát, valamint a rendelkezésre álló oktatói humánerőforrás struktúráját⁶ (GÁBRITY MOLNÁR 2008, TAKÁCS 2009). Mindezeket figyelembe véve a következő javaslatok körvonalai rajzolódnak ki. A SZÁE három tudományterületen akkreditálna képzéseket, az akadémiai képzés minden szintjén:

- társadalom- és humán tudományok;
- műszaki és technológiai tudományok;
- természettudományok.

Ami a három integrálandó intézmény keretében eddig működő, meglévő képzéseket illeti, azok legnagyobb részét folytatni kellene, alap- és mesterfokon egyaránt. Ebben a tekintetben a legfontosabb változásokat a szabadkai Műszaki Szakfőiskola esetében kellene foganatosítani, ugyanis a jelenlegi szakfőiskolai szintű alapképzések egy részét akkreditált akadémiai alapképzésekkel kellene helyette-

---

⁶ Már számos szociológiai tanulmány felhívta a figyelmet arra a nemzetpolitikai és oktatáspolitikai anomáliára, hogy a meglévő vajdasági magyar felsőoktatási intézményi és képzési keretek nem elégítik ki a délvidéki magyar társadalmi keresletet.

síteni. Fontos lenne legalább három képzést akadémiai szinten akkreditálni, ezek esetében szakfőiskolai képzés már nem indulna az új hallgatói generációk számára.

A jelenlegi megfontolások alapján a következő új képzéseket, szakirányokat indítanánk el, alap-, esetleg mesterfokon:

- Társadalomtudományok
  - Jog és politológia szak
  - Szociális munkás szak
  - Turizmus és rekreáció szak (feltételesen)
  - Szociológia szak (feltételesen)
  - Angol nyelv szak (feltételesen)
  - Pedagógia szak (feltételesen)
  - Pszichológia szak (feltételesen)
- Műszaki tudományok
  - Agrármérnök (esetleg növényipari technikus szak, kertészeti szak)
  - Ipari formatervezés (esetleg webdesign-szak, hangtechnikus szak)
  - Környezetvédelem szak (feltételesen)
- Természettudományok
  - Matematika (esetleg fizika, statisztika szak)
  - Biológia szak (feltételesen)
  - Földrajz szak (feltételesen)

3. A SZÁE KEZDEMÉNYEZÉSÉNEK POLITIKAI ÉS SZAKMAI FOGADTATÁSA

Az elmúlt egy évben, amióta az MNT tervezetten foglalkozik a SZÁE meg-alapításának előkészítésével, a kezdeményezés különböző reakciókat váltott ki, szakmai, közéleti és politikai körökben egyaránt.

A vajdasági magyar sajtó felfokozott érdeklődéssel fogadta a bejelentést 2012-ben, már-már türelmetlenül várta, hogy a SZÁE akár hónapokon belül megkezdje működését. A kezdeti érdeklődés azonban fokozatosan háttérbe szorult, ami annak is tudható, hogy az MNT a részletes kivitelezhetőségi tanulmány elkészültéig nem kívánta az ügyet napirenden tartani – tematizálni. A hazai politikum részéről az ügy nem váltott ki különösebb érdeklődést, a magyar előjelű politikai pártok nem foglaltak határozottan állást az ügyben, amikor pedig ezt megtették, akkor nagy adag óvatossággal és kétkedéssel kezelték az ügyet. Ezzel szemben a magyarországi kormányzat képviselői, az MNT tisztségviselőivel való találkozásai alkalmával egyértelmű érdeklődést és támogatási hajlandóságot tanúsítottak az elképzelés iránt.

Szakmai körökben a kezdeményezés fogadtatása ugyancsak vegyes volt, azzal, hogy a szakmai körök érdeklődése (talán ez érthető is) sokkal kifejezet-

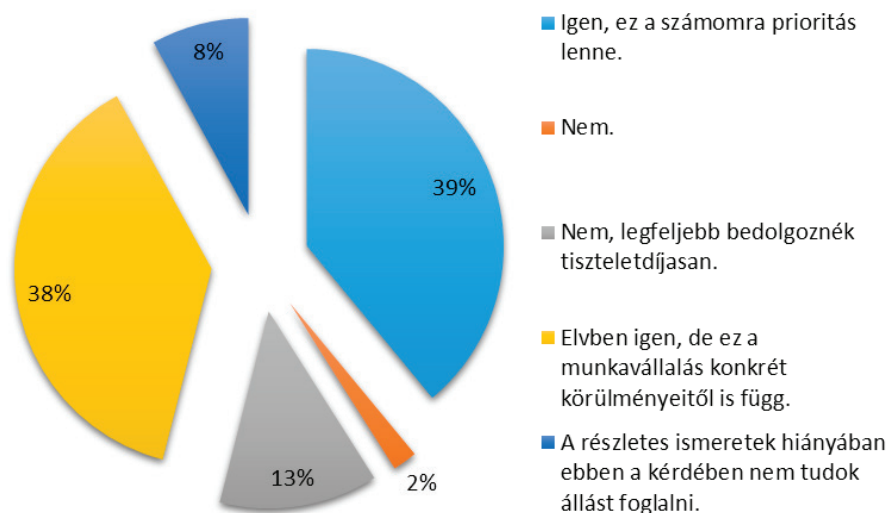
tebbnek bizonyult a politikumhoz viszonyítva. A legtöbb kétely és bizalmatlanság az intézményileg beágyazott, idősebb vajdasági magyar egyetemi oktatók részéről fogalmazódott meg, alapvetően két irányban. Egyrészt, a nevezett kritikusok szerint közösségünkön belül nincs elegendő emberi erőforrás (oktató) ahhoz, hogy a SZÁE létrejöhön, másrészt ezekben a körökben abban sem hisznek, hogy a közösségünk politikai érdekérvényesítő képessége elegendő lehet egy ilyen ambiciózus vállalkozás sikerre viteléhez. Ami az integrálandó meglévő felsőoktatási intézményeket illeti, azok választott vezetői nagy érdeklődést tanúsítottak a kezdeményezés iránt, de ezzel párhuzamosan számos olyan kérdés és kétely vetődött fel a részükről, amelyek megválaszolása csak a tanulmány teljes ismeretanyagának megismerése után válik lehetségessé. A kezdeményezést viszont határozottan támogatták a Magyar Tudományos Akadémia, valamint a Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács megfelelő testületei.

Tekintettel arra, hogy az elképzelés megvalósítása, de különösen annak sikeres megvalósítása talán a legnagyobb mértékben a humán erőforrás megfelelő biztosításától függ, különösen nagy jelentősége van annak, hogy a potenciális oktatók mennyire érzik magukénak a SZÁE ügyét. A fentiekben már vázoltuk, hogy elképzeléseink és reményeink szerint kikből állna össze a SZÁE jövődió oktatói bázisa. Annak érdekében, hogy elképzelésünk realitását leszonozássuk, a SZÁE-re vonatkozó projektumot előkészítő munkacsoport egy kérdőív felmérésbe kezdett. A kérdőív célja, hogy megvizsgálja, mennyire érdekeltek a potenciális egyetemi oktatók abban, hogy a jövőben oktatóként részt vegyenek a SZÁE munkájában. Mintegy négyszáz vajdasági magyar doktoranduszt, doktori tudományos fokozattal rendelkező felsőoktatásban vagy azon kívül tevékenykedő aktív korú értelmiségit kérdeztünk meg azzal kapcsolatban, hogy szeretne-e munkát vállalni a SZÁE-n, amennyiben egy ilyen intézmény létrejönne. Az elektronikus kérdőív 2013 novemberéig 163 személy töltötte ki. A felmérés talán legfontosabb kérdése azt vizsgálta, hogy milyen mértékben, milyen feltételekkel lennének hajlandók a tanárok és tanársegédek oktatni a SZÁE-n. A kérdés a következőképpen hangzott: amennyiben erre lehetőség kínálkozna, szeretne-e főállású oktatóként dolgozni egy szabadkai, magyarul (is) oktató állami alapítású egyetemen. A válaszadók 5 válaszlehetőség közül választhattak:

1. Igen, ez a számomra prioritás lenne.
2. Nem.
3. Nem, legfeljebb bedolgoznék tiszteletdíjasan.
4. Elvben igen, de ez a munkavállalás konkrét körülményeitől is függ.
5. A részletes ismeretek hiányában ebben a kérdésben nem tudok állást foglalni.

A válaszadók óriási többsége pozitívan válaszolt a feltett kérdésre, míg mindössze négyen utasították el határozottan részvételüket a SZÁE munkájá-

ban. Az adatközlők 39%-a prioritásként tekint a SZÁE-n történő munkavállalásra, míg 38%-a elvben egyezik a kezdeményezéssel, a konkrét munkavállalási feltételektől függően.⁷

1. ábra: A válaszok eloszlásának grafikonos bemutatása

A válaszok hasonlóképpen oszlanak meg a doktori fokozattal már és még nem rendelkezők között. Az egyedüli észrevehető különbség abban jelentkezik, hogy a doktori fokozattal már rendelkező személyek nagyobb számban dolgoznának be tiszteletdíjasan. Érdekes az az észrevétel is, hogy a nemleges válaszok többsége (3) a doktori fokozattal még nem rendelkezők köréből került ki.

Mivel a kérdőívre nem reagáló, egyelőre nem válaszoló tudósaink és tudóspalántáink szándékait nem ismerjük, csupán a meglévő válaszokból tudunk következtetéseket megfogalmazni, azzal a fenntartással, hogy reálisan feltételezhető, hogy a nem válaszolók között ezek az arányok jelentősen eltérhetnek. A beérkezett válaszokból arra következtethetünk, hogy a tudományos munkával foglalkozó vajdasági magyarok többsége támogatja a SZÁE-t, és fontosnak tartja, hogy ott oktatóként dolgozzon. Bár a felmérés nem tért ki a tudományterületenkénti megoszlásra, az így is megállapítható, hogy a humán és társadalomtudományok, a műszaki tudományok és a természettudományok terén erőteljes tudományos utánpótlással rendelkezik a közösségünk, míg az orvostudomány és a művészetek terén erőforrásaink sokkal korlátozottabbak.

⁷ A szerző az adatokat abból a tanulmányból kölcsönözte, amelyet Novák Anikó bocsátott a rendelkezésére, és amely a kivitelezhetőségi tanulmány részét képezi.

4. KUTATÁS, TUDÓSKÉPZÉS A SZABADKAI ÁLLAMI EGYETEMEN

A SZÁE a jelenlegi elképzelések alapján elsősorban oktatási tevékenységgel foglalkozó egyetem lenne, amely mindenekelőtt az oktatási tevékenységével szeretne regionálisan versenyképes lenni és nemzetpolitikai célokat megvalósítani. Mindazonáltal ebből semmiképpen se következik az, hogy a tudományos kutatásnak, a tudósképzésnek ne lenne szerepe a SZÁE-n belül.

Az önálló SZÁE létrejötte önmagában olyan lehetőségeket tár fel, amelyek eddig a vajdasági magyar tudósképzés és kutatások vonatkozásában nem álltak rendelkezésre. Itt első helyen a nemzetközi tudományos együttműködést említeném, amely különösen (de nem kizárólag) a magyarországi tudományos intézményekkel válhatna sokkalta intenzívebbé és sikeresebbé. A meglévő személyes kapcsolatrendszer, a nyelvi átjárhatóság, a földrajzi közelség egyenesen sikerre ítélné az intézmények közötti tudományos együttműködéseket. A szervezeti önállóság hiánya, a kari és egyetemi vezetés érdektelensége, a nyelvi kommunikációs nehézségek eddig számos esetben elfojtották vagy jelentősen lassították az együttműködést a magyarországi felsőoktatási és tudományos intézményekkel. A SZÁE létrehozása ebben a tekintetben új fejezetet nyithatna. Ennek az együttműködésnek komoly hátszelet biztosíthatna az EU-s támogatási háttér. Az EU-s támogatások közül a legfontosabb támogatási program az Erasmus for All, amely az Európai Unió következő költségvetési ciklusától lép életbe (2014–2020), és költségvetése 15,2 milliárd eurót tesz ki.⁸ A magyar–magyar és az EU-s együttműködésen túl, a szervezeti önállóság abban is segíthetne, hogy a SZÁE sikeresen és a magyar közösség szempontjából hatékonyan pályázzon a meglévő szerbiai és vajdasági forrásokra is. A szerbiai szakminisztérium a tudomány területén a következő programokra biztosít megpályázható támogatást az egyetemek számára: ösztöndíjak a doktori hallgatók részére és a posztdoktori képzésekre, tudományos folyóiratok megjelentetése, tudományos munkák (cikkek és monográfiák) megjelentetése, tudományos konferenciák megszervezése, külföldi tudományos és szakmai folyóiratok beszerzése, illetve előfizetések a nemzetközi folyóiratokra, kutatók részvétele nemzetközi konferenciákon, külföldi kutatók szerbiai tartózkodása, szerbiai kutatók és doktoranduszok külföldi tanulmányútja. Ezekre a pénzforrásokra a SZÁE is pályázhatna, amennyiben előzőleg akkreditálná magát az országos tudományos kutatói szervezetek listáján.

A kutatás és a tudományos utánpótlás, nevelés szempontjából fontos lenne, hogy a SZÁE tudományos folyóiratokat indítson el, amivel bővülnének a vaj-

---

⁸ Az Európai Tanács hivatalos sajtóközleménye alapján: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/138118.pdf

dasági magyar kutatók publikációs lehetőségei. Ennek különösen akkor lenne nagy jelentősége, ha az új folyóiratok között lenne indexált, lehetőleg SCI-listás tudományos folyóirat is.

Fontos, jelenleg még nem teljesen definiált kérdés, hogy a SZÁE mely tudományágak területén folytathatna versenyképes kutatásokat. A jelenlegi becslések szerint két olyan tudományterület van, ahol a szükségletek, a kapacitások ismeretében érdemes lenne kutatóközpontokat, tudományos műhelyeket létrehozni: az egyik az informatika és telekommunikáció, a másik az interdiszciplináris kisebbségkutatás. A nevezett területeken túl érdemes megfontolni azt is, hogy a kutatási tevékenység kiterjedjen-e a következő területekre is: energia és energiahatékonyság, az agrártudományok és élelmiszeripar, a jog és politikatudományok (összehasonlító jog és kisebbségkutatás), a környezettudományok és klímaváltozás.

5. ÖSSZEGZÉS

A SZÁE megalapítása egy összetett és minden szempontból embert próbáló projekt, amelyhez sok-sok tudásra, észre, munkára, bátorságra és hatalmas kitarításra van szükség. Sőt mi több, mindezek megléte sem garantálja a megvalósítás sikerét. Az MNT a projekt minden kockázata ellenére felvállalta azt. Miért? Mindenekelőtt azért, mert az esetleges sikeres megvalósítás közösségi szempontból olyan haladást biztosíthatna, amelyet más eszközökkel képtelenség helyettesíteni vagy pótolni. Sok-sok év tapasztalata bizonyítja, hogy közösségünk számos fájó problémájára, igényére nem találhatjuk meg a választ egy önálló egyetem megalapítása nélkül. A SZÁE közösségmegtartó, közösségfejlesztő, térségfejlesztő ereje és potenciálja óriási. Gondoljunk csak bele, mit jelentene egy ilyen egyetem a maga több ezer hallgatójával, több száz alkalmazottjával, sokmillió eurós költségvetésével, karrierlehetőségeivel, célzott kutatásaival az itteni magyarságnak, de Észak-Vajdaság teljes lakosságának, gazdaságának, szellemi potenciáljának? Az MNT segítségével folyó projekt előkészítése és kutatása szilárd szakmai alapokat kíván teremteni a politikai döntésekhez. Mindazonáltal már most világossá vált, hogy a szakmai előkészítettségen túl a projektum csak akkor lehet sikeres, ha a SZÁE valós igények mentén jön létre, reális alapokon, széles összefogás eredményeként. A széles összefogás feltétele, hogy a felsőoktatás területén létező kusza érdekek hálózatában a projekt a lehető legkevesebb egyéni és csoportérdeket sértsen. A konszenzus egyik fontos feltétele, hogy az elképzelés ne rekesszen ki és ne kebelezzon be, hanem érdekeltté tegye az együttműködésben a releváns szereplőket. Ez még akkor is igaz, ha tudjuk, hogy minden újdonság, minden változás valakinek az érdekeit sérti. Fontos, hogy a sok pozitív változás mellett minél kevesebb érdek minél kisebb mértékben sérüljön.

IRODALOM

- GÁBRITY MOLNÁR Irén 2008. *Oktatásunk láttelepe*. Újvidék–Szabadka
- GÖDRI Irén 2005. A bevándorlók migrációs céljai, motivációi és ezek makro- és mikrostrukturális háttere = Gödri Irén–Tóth Pál Péter (szerk.): *Bevándorlás és beilleszkedés*. KSH NKI Kutatási Jelentések 80. Budapest, 69–131.
- TAKÁCS Zoltán 2009. Egyetemalapítási helyzetkép a Délvidéken = Kötél Emőke–Szarka László (szerk.): *Határhelyzetek II*. Balassi Intézet MÁSZ, Budapest
- TAKÁCS Zoltán–KINCSES Áron 2013. Vajdasági hallgatók Magyarországon = *Területi Statisztika* 53(3)

*Education of Scholars and Research at the State-owned
University in Subotica – Visions*

The idea of establishing a university in Subotica with Hungarian as teaching language has long been a topic in scientific, political and public circles in Vojvodina. Therefore, the question is legitimate: in what ways and to what extent is this attempt, under the wings of the Hungarian National Council, different and more optimistic compared to the previous ones so miserably abandoned? It is our opinion that the reasons are twofold. Firstly, up to date, there has been a broad experience gained in our region in founding universities; the analysis of this know-how can lead to a project which is competitive, sustainable and novel. Secondly, a new synergy has emerged which characterizes the program of the Hungarian National Council. The past three years have witnessed that the HNC is able to form important development programs of high scientific level and of great significance to the community, as well as to facilitate a wide, feasible and sustained political and financial support both at home and in Hungary. A prominent issue tackled in the professional preparation of the establishment of such a university was the anticipation of how this new institution could become the cutting edge of scholar education, and which scientific areas it should competitively take on. The study presented at the conference outlines the possible answers to these questions.

Key words: University of Subotica, establishment of university, education of scholars, research, minority research

*Edukacija naučnika i istraživanje
na Subotičkom državnom univerzitetu – vizija*

Osnivanje Subotičkog državnog univerziteta na mađarskom nastavnom jeziku je već u više navrata postajala deo dijaloga naučnog, političkog i javnog života Mađara u Vojvodini. Sa pravom se postavlja pitanje po čemu i u kolikoj meri je ovaj sadašnji pokušaj pod okriljem Nacionalnog saveta mađarske nacionalne

manjine drugačiji, i da li pruža više nade od svih dosadašnjih, neslavno završenih, neuspešnih pokušaja? U dve stvari se svakako razlikuje. Pre svega, po pitanju osnivanja univerziteta, do danas se već u našoj regiji nakupilo pozamašno iskustvo, te bi detaljna analiza ovog korpusa mogla doprineti skiciranju plana koji bi bio konkurentan, održiv i nov. Nadalje, pojavio se novi vid sinergije, koja je karakteristična za ambiciozne programe Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine. Protekle tri godine svedoče o tome da je NSMNM bio sposoban da na visokom stručnom nivou sačini razvojne programe važne za zajednicu, i da za to obezbedi široku, plansku i kontinuiranu političku i budžetsku podršku kako u Mađarskoj, tako i kod nas. Prilikom stručne pripreme osnivanja Univerziteta pitanje od istaknutog značaja bilo je njegovo osmišljavanje: na koji način bi nova institucija mogla postati pokretačem edukacije naučnika mađarske nacionalnosti, to jest u kojim naučnim oblastima bi mogla da ostvari deficitarnu i konkurentnu istraživačku aktivnost. Ova studija nudi moguće odgovore na postavljena pitanja.

Gljučne reči: Subotica, osnivanje Univerziteta, integracija institucija, višejezičnost

Beérkezés időpontja: 2013. október 26.

Közlésre elfogadva: 2013. november 12.